

BASISSCHOOL
SINT LAURENTIUS

ANTI-PESTPROTOCOL

BASISSCHOOL SINT LAURENTIUS

1. Actieplan (voorwoord)

Een onderwijsprotocol tegen pesten houdt in dat door samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen wordt aangepakt. Hiermee willen we het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van de kinderen verbeteren.

Wij willen dat er op onze school niet gepest wordt. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor slachtoffers als voor de pesters. Dit ernstige probleem moet aangepakt worden, in het bijzonder door de leerkrachten en de ouders. Directie en personeel willen samen werken met leerlingen en ouders aan het probleem “pesten”.

Wij, de directie en het team, staan ervoor het volgende te doen:

- hulp bieden aan het gepeste kind
- hulp bieden aan de pester(s) en/of meepester(s)
- hulp bieden aan de middengroep
- hulp bieden aan de leerkracht
- hulp bieden aan de ouders
- het bewust maken en bewust houden van alle betrokkenen van het probleem
- het aanstellen van een vertrouwenspersoon
- het aanleggen van toegankelijke, goede informatie over het probleem pesten

Dit actieplan wordt jaarlijks geëvalueerd en zonodig bijgesteld.

Directie en team.

2. Dit PESTPROTOCOL heeft als doel:

“ Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen”

Door regels en afspraken zichtbaar te maken in een Laurentiusprotocol, kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken. Het Laurentiusprotocol hangt daarom zichtbaar in de school en in de klassen.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Leerkrachten en ouders uit de ouderraad en de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit pestprotocol. De directie is eindverantwoordelijk voor het naleven van dit protocol.

3. Pestprotocol beknopt

Wij willen pesten op school aanpakken en daar zijn voorwaarden aan verbonden:

1. pesten als een probleem zien
2. de school probeert pesten te voorkomen
3. bij pesten ingrijpen
4. bij herhaling duidelijk stelling nemen
5. heeft de aanpak niet het gewenste resultaat dan onderneemt de school verdere stappen, te lezen verderop in dit protocol.

Hoe gaan we er op school mee om:

1. aan het begin van elk schooljaar wordt er een introductie les gegeven over pesten uit de methode “goed gedaan.” Hierbij leren de kinderen hoe ze op dienen te treden bij pesten.
2. Pesten wordt in de loop van het schooljaar regelmatig onder de aandacht gebracht. O.a. door middel van lessen uit de methode “Goed gedaan”.
3. De regels naleven en elkaar hierop aanspreken.
4. Ouders informeren.

4. Plagen of pesten?

Plagen is niet hetzelfde als pesten. De verschillen zou je in grote lijnen zo kunnen aangeven:

Plagen	Pesten
gelijkwaardigheid	machtsverschil
wisselend “slachtofferschap”	hetzelfde slachtoffer
humoristisch	kwetsend
af en toe	vaak/voortdurend

De definitie van pesten op school luidt als volgt: “Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een leerling of groep leerlingen, van één of meer klas- of schoolgenoten, die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen.” Met deze definitie is het verschil tussen plagen en pesten duidelijk aangegeven. Bij plagen is er sprake van incidenten. Pesten echter, gebeurt systematisch.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven
briefjes doorgeven
beledigen
opmerkingen maken over kleding
isoleren
buiten school opwachten, slaan of schoppen
op weg naar huis achterna rijden
naar het huis van het slachtoffer gaan
bezittingen afpakken
schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer

5. Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

Een problematische thuissituatie
Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen)
Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt
Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan
Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken. Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden.

6. Voorwaarden:

a. Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, kinderen die pesten, kinderen die mee pesten, en de zwijgende groep leerlingen die niets doet, leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel en de ouders/ verzorgers. (hierna genoemd: ouders).

De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden besproken en eventueel opnieuw vastgesteld. De regels die betrekking hebben op pesten worden aangevuld met groepsregels.

Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders en de kinderen) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.

Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak. (zie stappenplan)

Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan zal er overlegd worden over een andere aanpak. Eventueel gebeurt dit met hulp van externe instanties.

7. Preventief pestbeleid

De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere groepen wordt er gepest. Een pestproject alleen is vaak niet voldoende om een eind te maken aan het pestprobleem. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken.

8. Het schoolklimaat

Basisschool Sint Laurentius vindt een goed pedagogisch klimaat zeer belangrijk. Dat uit zich in aandacht voor normen en waarden die we belangrijk vinden. Wij vinden de sfeer waarin een kind opgroeit van groot belang om zo een volwaardig mens te worden. Wij stellen een vriendelijk, veilig klimaat met orde en regelmaat op prijs. Daarom hanteren we binnen de school de volgende afspraken (in de vorm van “het Laurentiusprotocol”) in alle groepen en spreken die in het begin van het jaar door en af. De afspraken hangen zichtbaar in de groepen en de rest van de school. Gedurende het schooljaar wordt er regelmatig naar verwezen. We hopen dat er zodoende een preventieve werking vanuit gaat en spreken de kinderen, die zich niet aan de gemaakte afspraken houden hierop aan.

Afspraken St Laurentiusprotocol:

- 1. Wees aardig tegen elkaar**
- 2. Laat anderen meespelen**
- 3. Luister goed naar de ander**
- 4. Je mag anders zijn**
- 5. Probeer een ruzie uit te praten. Kun je het samen niet oplossen ga dan naar de meester of juf**
- 6. Help een ander**
- 7. Ga netjes om met spullen van jezelf en van een ander**

9. Hoe gaan we op onze school verder preventief met pesten om?

1. Op school geven we in het begin van ieder schooljaar een introductie les over pesten uit de methode voor sociale en emotionele ontwikkeling: “goed gedaan”. Het onderwerp pesten komt gedurende het schooljaar meerdere keren terug in de lessen.

2. Wij geven elke week les uit de methode “Goed gedaan”. Tijdens deze lessen worden diverse thema’s behandeld. De thema’s die worden behandeld zijn: Wennen, samen één groep, grapje/plagen/pesten, opkomen voor jezelf, samen spelen en werken, omgaan met druk, wat voel ik, allemaal anders, wat denk ik, kiezen, jezelf de baas, eerlijk zijn, vrienden, ken jezelf en wensen en dromen.

3. Andere werkvormen zijn ook denkbaar, zoals; spreekbeurten, rollenspelen, regels met elkaar afspreken over omgaan met elkaar en groepsopdrachten.

4. Wij geven als leerkrachten het goed voorbeeld. Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en

waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten nemen duidelijk stelling in tegen dergelijke gedragingen.

5. Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden, is het duidelijk maken van specifieke anti-pestregels voor de leerlingen.

10. Specifieke anti-pestregels

Regel 1:

(Wordt aan de orde gesteld in de introductie les uit de methode Goed Gedaan).

Een belangrijke stelregel: het inschakelen van de leerkracht. Als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt je er zelf niet uit dan vraag je hulp aan de leerkracht. Als je dit niet kunt of durft kun je ook hulp vragen aan de interne vertrouwenspersoon van school. De naam van de interne vertrouwenspersoon staat vermeld in de schoolgids. Opzettelijk iemand pijn doen, opwachten buiten school, achterna zitten om te pesten etc. is beslist niet toegestaan.

Regel 2:

Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep. Dus:

Vertel de meester, de juf en/of thuis wanneer jij zelf of iemand anders wordt gepest. Je moet het niet geheim houden.

Regel 3:

Doe niets bij een ander kind, wat jezelf ook niet prettig zou vinden.

Dus niet:

- uitlachen, roddelen, dingen afpakken of kinderen buitensluiten.
- aan spullen van een ander zitten.
- iemand op zijn uiterlijk beoordelen.

Maar wel:

- luisteren naar elkaar.

Regel 4:

We noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken geen scheldwoorden.

Regel 5:

Als je kwaad bent ga je niet slaan, schoppen, krabben (je komt niet aan de ander). Probeer eerst samen te praten. Ga anders naar de meester of de juf.

Regel 6:

Nieuwe kinderen ontvangen we goed en vangen we op. Zij zijn welkom op onze school!

11. Samenwerken

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te lossen. Bij problemen van pesten zullen de leerkrachten hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met de ouders. Indien nodig zal de directie worden ingeschakeld. De inbreng van de ouders kan bijvoorbeeld bestaan uit het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

12. Stappenplan aanpak ruzie

Een ruzie kan uit de hand lopen en zo uitmonden in pesten.

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten handelen wij op de volgende manier:

STAP 1:

Beide partijen zijn eerst rustig. Zo niet, dan eerst even afkoelen, afzonderlijk van elkaar. Daarna proberen de partijen er eerst zelf uit te komen.

STAP 2:

Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) of beiden leerlingen er niet uitkomen heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen. De leerkracht en/of andere leerlingen kunnen het probleem ook signaleren en ter sprake brengen.

STAP 3:

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of plagerijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Bij herhaling van plagerijen / ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties (zie bij consequenties).

STAP 4:

Bij herhaaldelijke ruzie neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling(en) die pest(en) / ruzie maakt (maken). De surveillerende leerkrachten worden op de hoogte gebracht van "ruziegedrag" bij bepaalde kinderen. Deze doen op hun beurt verslag bij eventuele problemen. Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.

CONCLUSIE:

Bij herhaaldelijke ruzie houdt de leerkracht zijn/haar bevindingen bij in het dossier van het desbetreffende kind en maakt melding van de situatie bij de Intern Begeleider op school. De leerkracht onderhoudt regelmatig contact met ouders en onderzoekt de mogelijkheden/onmogelijkheden op sociaal/emotioneel gebied van de leerling. Wanneer de leerkracht opmerkt dat er sprake is van herhaaldelijke ruzie, plagerijen en/of pesten, wordt het stappenplan: "aanpak pesten" doorlopen.

13. Stappenplan aanpak pesten in 5 fases

De procedure is opgebouwd uit 5 fases; afhankelijk hoelang de pester door blijft gaan met zijn/ haar pestgedrag en geen verbetering vertoont in zijn / haar gedrag:

FASE 1: Hier regelt de leerkracht het zelf met de kinderen

- Door gesprek: bewustwording van wat hij met ruzie of pesten uithaalt.
- Duidelijk stelling nemen tégen het pesten!
- Afspraken maken met de ruziemaker/pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komt aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde.

Hoewel in deze fase het probleem duidelijk gemaakt wordt en stelling ingenomen wordt tegen het pesten, ligt de nadruk vooral op het oplossen van het probleem in kleine stapjes. Dit doen de leerkrachten door gebruik te maken van “oplossingsgerichte gesprekken”. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het “**formulier oplossingsgerichte gesprekken**”. (zie bijlage)

- Signaallijst “pester” bijhouden (zie bijlage)

Bij geen resultaat: melding bij de intern begeleider en over naar Fase 2

FASE 2: De ouders worden betrokken. Gezamenlijk in actie!

- Een gesprek tussen de leerkracht(en) en de ouders. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle gebeurtenissen vastgelegd op de signaallijst. Vragenlijst ouders en leerkracht m.b.t. het kind uit Goed Gedaan wordt hierbij gebruikt. (zie bijlage).

- Er wordt een Plan van Aanpak gemaakt waarin wordt beschreven hoe de pestsituatie breed wordt aangepakt. (Kind dat wordt gepest, kind dat pest, betrekken van kinderen en betrekken van ouders). In dit plan wordt duidelijk beschreven wat de rol, de verantwoordelijkheden en de taken van de kinderen, de ouders en de leerkracht(en) zijn. Ouders, leerkrachten en evt. kind ondertekenen dit. Gedurende 2 maanden wordt in het Plan van Aanpak een verslag bijgehouden van de resultaten.(BIJLAGE 2)

BIJLAGE 2 kan houvast bieden bij het maken van het plan van aanpak. Ook kan Pestweb van het PPSI leerkrachten, ouders en leerlingen ondersteunen.

Bij het Plan van Aanpak worden ook sancties vermeld, zoals:

- Een of meerdere pauzes binnen blijven;
- Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn;
- Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.
- De leerkracht brengt de leerling in, in de leerlingbespreking.

Wanneer de leerkracht merkt dat er geen draagkracht is en / of er na 2 maanden geen bevredigende resultaten zijn: over naar Fase 3

FASE 3: externe deskundigheid

- Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Schoolbegeleidingsdienst (Weerbaarheid, Gedragsregulatie, Faalangstreductie, Sociale vaardigheden) of schoolmaatschappelijk werk.

FASE 4:

- Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.

FASE 5:

- In zeer extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden. (voor dit protocol verwijzen wij u naar de schoolgids)

BIJLAGE 1

Formulier oplossingsgericht gesprek:

1. Naam:.....

2. Als je droomt.. Hoe zou dan in je droom de situatie eruit zien als deze helemaal “perfect” was.

.....
.....
.....

3. Welke vaardigheid wil je leren?

.....
.....
.....

4. Welke voordelen heeft het als je dit kunt?

.....
.....
.....

5. Waar sta je nu?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Hoe hard wil je ervoor werken?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Wat gaat er al goed/kan je al goed?

.....
.....
.....

8. Wat moet er nu eerst gebeuren om een klein stapje verder te komen?

.....
.....
.....

9. Wanneer ga je deze nieuwe vaardigheid oefenen?

.....

10. Hoe wil je beloond worden als je deze vaardigheid beheerst?

.....
.....
.....

DOE ALSOF JE HET AL KUNT!!

Plan van aanpak bij peestsituatie.

Korte beschrijving van de situatie.	
Steun aan het kind dat gepest wordt + specifieke acties / leerdoelen van het kind. (gepeste)	
Begeleiding van het kind dat pest + specifieke acties / leerdoelen van het kind. (pester I)	
Begeleiding van het kind dat pest + specifieke acties / leerdoelen van het kind. (pester II)	
Betrekken van andere kinderen in de klas + specifieke acties in de groep.	
Betrekken van ouders + specifieke afspraken met ouders.	Ouders van het kind dat gepest wordt.
	Ouders van het kind dat pest.

Resultaten m.b.t. plan van aanpak.

Eerste week	
Tweede week	
Week 3+4	
Maand 2	
Maand 3	

Conclusie na 3 maanden.	
Vervolg.	

Bijlage 3. Mogelijke ondersteuning bij het maken van het plan van aanpak.

BEGELEIDING VAN DE GEPESTE LEERLING:

Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
Huilen of heel boos worden, is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
Zoeken en oefenen van een andere reactie, bijvoorbeeld je niet afzonderen.
Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
Sterke kanten van de leerling benadrukken.
Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt.
Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s).
Het gepeste kind niet over beschermen, bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

BEGELEIDING VAN DE PESTER:

Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
Excuses aan laten bieden.
In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest, belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
Kind leert niet meteen kwaad te reageren, leert beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?
Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.

Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD

BIJLAGE 4

ADVIEZEN AAN DE OUDERS VAN ONZE SCHOOL:

Ouders van gepeste kinderen:

- a. Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- b. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- c. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- d. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- e. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- f. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van pesters:

- a. Neem het probleem van uw kind serieus.
- b. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.
- c. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- d. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- e. Besteed extra aandacht aan uw kind.
- f. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- g. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- h. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouders:

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld.
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.
- f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Bijlage 5. Vragenlijst ouders en leerkracht m.b.t. het kind.

	Ouders	Leerkracht
IK zelfkennis - kan vertellen hoe hij zich voelt (blij, boos, bang, verdrietig) - kan zijn eigen gedrag in grote lijnen navertellen	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
relativeren - gelooft niet klakkeloos alles wat gezegd wordt	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
zelfvertrouwen - ziet ook de leuke momenten van een minder fijne dag - zoekt oplossingen als iets misgaat - vraagt hulp wanneer dat nodig is (niet te snel/niet te laat) - geniet merkbaar van eigen prestaties en vooruitgang	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
zelfbeheersing - kan zichzelf afremmen bij opwindning of drukte - kan tot rust komen/ontspannen bezig zijn - kan met teleurstelling/tegenslag omgaan (luistert/blijft kalm) - kan activiteiten zelf structureren, zelfstandig werken	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
bewust keuzes maken - denkt eerst even na voordat hij iets doet - maakt zélf keuzes (volgt niet steeds anderen)	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
JIJ verplaatsen in anderen - kijkt en luistert goed naar andere kinderen - kan in eenvoudige situaties inschatten wat een ander wil	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
WIJ omgaan met verschillen - vraagt aan anderen wat zij graag willen/leuk vinden - accepteert dat niet iedereen zijn vaardigheden/smaak deelt	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
rekening houden met anderen - luistert naar 'nee!' en 'hou op!' - accepteert regels en afspraken en houdt zich daaraan - probeert anderen te steunen en te helpen	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
weerbaarheid - kan tegen een grapje, trekt zich niet alles persoonlijk aan - zegt rustig en duidelijk wat hij vervelend vindt	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
samen spelen en werken - vraagt prettig om aandacht/mee te mogen doen - kan 'geven en nemen' bij het maken van afspraken - luistert naar advies - probeert een oplossing te bedenken bij ruzie	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
ZIJ omgaan met media-informatie - kan televisieprogramma's en reclame relativeren	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
Uitleg score: sterke kant van het kind ☐ ☐ ☐ ☐ duidelijk aandachtspunt		
Opmerkingen: _____ _____ _____		

Bijlage 6.

Hoe gaan wij met elkaar om...		
	1	Zeg de dingen aardig tegen elkaar
	2	Laat anderen meespelen
	3	Luister goed naar elkaar
	4	Anders zijn is leuk!!
	5	Probeer een ruzie uit te praten
	6	Help een ander
	7	Kom je er samen niet uit? Ga dan naar je meester of juf!!

Bijlage 7

Signaallijst pester:

Signaallijst pester (Ouderdeel en leerkrachtdeel)		
	Ja	Nee
Plaagt vaak op een gemene manier.	☐	☐
Geeft vaak een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen	☐	☐
briefjes doorgeven	☐	☐
Maakt zogenaamde "leuke" opmerkingen maken over een klasgenoot	☐	☐
Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven	☐	☐
Beledigt kinderen	☐	☐
Opmerkingen maken over kleding	☐	☐
Sluit kinderen buiten	☐	☐
Wacht kinderen op na schooltijd.	☐	☐
Loopt kinderen achterna na schooltijd	☐	☐
Slaat kinderen.	☐	☐
Schopt kinderen.	☐	☐
Scheldt kinderen uit en/of schreeuwt tegen kinderen.	☐	☐
Pakt spullen van kinderen af.	☐	☐
Gaat naar het huis van kinderen.	☐	☐
Is eerder gevreesd dan geliefd in de klas.	☐	☐

Signaallijst pester (leerkrachtdeel)	
Doet stoer, wil imponeren?	☐ ☐
Vaak fysiek sterker dan het slachtoffer.	☐ ☐
Heeft een groot idee van zichzelf.	☐ ☐
Wil graag populair zijn.	☐ ☐
Doet stoer, wil imponeren?	☐ ☐
Vaak fysiek sterker dan het slachtoffer. Is vooral met zichzelf begaan: als alles maar naar zijn/haar zin verloopt, als hij/zij zich maar goed voelt ...	☐ ☐
Reageert meer impulsief en agressief: kan moeilijk met kritiek of 'tegenwind' overweg. Raakt in dat geval erg gemakkelijk over zijn/haar toeren.	☐ ☐
Heeft het moeilijk met de grenzen die door ouders en leerkrachten worden gesteld. (Reageert eerder opstandig en tegendraads.)	☐ ☐
Samen spelen of werken met andere kinderen is erg moeilijk: wil voortdurend de anderen domineren.	☐ ☐
Vrienden die op bezoek komen, delen die interesse en gedragen zich in die zin. Het moet opvallen dat een aantal onder hen zich bijzonder volgzaam gedraagt. De autoriteit van de pester mag immers nooit in het gedrang komen. Het initiatief bij spelen, uitstappen of andere activiteiten zal hoofdzakelijk van de 'leid(st)er' uitgaan.	☐ ☐
Omringt zich soms met meelopers die zorgen voor zijn aanzien.	☐ ☐

Signaallijst meeloper		
	Ja	Nee
Zegt nooit wat hij/zij echt denkt.	☐	☐
Is eerder een zwijgzaam kind maar komt plots allerlei dingen vertellen over school, activiteiten, vriendjes of omgekeerd: is eerder een kind dat meestal veel vertelt over school, activiteiten, vriendjes maar heeft plots een 'stillere' periode: komt hierover nog maar weinig vertellen.	☐	☐
Neem weinig initiatief	☐	☐

Laurentiusregels

- We zijn aardig tegen elkaar.
- We laten anderen meespelen.
- We luisteren goed naar elkaar.
- Je mag anders zijn!
- We helpen elkaar.
- We lopen rustig in de school.
- We gaan netjes om met de spullen van jezelf en van anderen.
- Problemen lossen we op met woorden, als het niet lukt helpt de juf of meester.